Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXX | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 14, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., TOREK, 2. NOVEMBRA (NOVEMBER 2), 1937 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 214

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

JAPONCI PRODIRAJO NA ŠANGHAJSKI FRONTI

Ljute bitke v bližini mednarodne naselbine

JAPONCI KRITIZIRAJO ANGLIJO

Šanghaj, 1. nov. — Japonske čete so danes obnovile poskuse, da obkolijo Šanghaj od vseh strani. Po bombardiranju kitajskih pozicij, ki je trejalo vso noč, so prekoračile potok Soochow v dveh krajih zapadno od mednarodne naselbine v Šanghaju.

Japonska bombna letala so obstreljevala kitajske postojanke in angleško stražo. Napetost med japonsko in angleško oboroženo silo se je povečala, ko so bili nadaljnji trije angleški vojaki ranjeni. V zadnjih dneh so japonske krogle ubile pet angleških vojakov.

General A. P. D. Telfer-Smollett, poveljnik angleških čet v Šanghaju, je vložil oster protest pri japonskih militarističnih avtoritetah. V protestu pravi, da morajo biti Japonci bolj previdni v obstreljevanju kitajskih pozicij, da ne bodo krogle padale na ozemlje, kjer je koncentrirano angleško vojaštvo.

Japonci so razkačeni, ker je angleška vojaška posadka dala navetje kitajskim brambovcem, ki so se po silnem bombardiranju umaknili s svoje utrdbe v Capeju v mednarodno naselbino. Ta čin je pokvaril triumf japonskega orožja v kitajski četrti.

Med kitajskimi prebivalci v Nantaoju prevladuje panika zaradi grožnje, da bodo Japonci napadli ta distrikt iz zraka. To je stara kitajska naselbina na juzni strani francoske koncesije. Francoske avtoritete so zgradile več barikad v svoji koncesiji, ker pričakujejo navala kitajskih beguncev.

Napol uradna kitajska časopisna agentura poroča, da so kitajske čete odbile naskoke Japoncev v severnem delu province Šansi. Poročilo dostavlja, da je v teh naskokih padlo 2000 japonskih vojakov.

Japonska letala so se včeraj pojavila nad Tsinanom, glavnim mestom province Šantung. Metala so letake s pozivom na domačine, naj priznajo japonski režim v severni Kitajski. Poziv je vseboval tudi grožnjo, da bodo Kitajci drastično kaznovani, če bodo odbili japonsko zahtevo.

Tokio, 1. nov. — Člani "nevtralnega vojaškega sveta", katerega tvorijo visoki vojaški častniki in prominentni člani obeh zbornic japonskega parlamenta, so namignili o možnosti preloma diplomatskih odnošajev med Japonsko in Veliko Britanijo. Sprejeli so resolucijo, ki obsoja angleško pomoč Kitajski. "Japonska ne bo mirno gledala na angleško intervencijo v prilog Kitajski," pravi resolucija. "Ako angleške avtoritete ne bodo revidirale svojega stališča, bo prišlo do preloma diplomatskih odnošajev."

Komunistični škof William M. Brown umrl

Galion, O., 1. nov. — William Montgomery Brown, bivši škof episkopalne cerkve, je včeraj umrl v starosti 82 let. Brown je bil leta 1925 obtožen pred škofovsko zbornico "krivoverstva" zaradi brošure "Komunizem in krščanstvo", v kateri se je navduševal za komunizem in izrazil dvom glede eksistence Kristа. Bil je odstavljen kot škof in kasneje je večkrat nastopil na komunističnih shodih v svojem škofovskem oblačilu.

Vojna v radiju med velesilami Evrope

Anglija odprla najmočnejšo postajo

London, 1. nov. — Angleška vlada je zadnje dni odprla novo radiopostajo v Daventryju pri Londonu. Postaja, ki je stala $1,225,000, je najmočnejša in najmodernejša v Evropi. Na površju je sploh ne vidiš, kajti nahaja se pod zemljo in je dobro zavarovana proti vsakemu bombnemu napadu iz zraka. Nova postaja je torej zgrajena za vojni čas. To radiopostajo bo angleška vlada rabila predvsem za propagando, da pobije protipropagando iz Rima in Berlina, ki se dnevno vsipava v angleščini preko Anglije in drugih dežel Evrope.

Radiopostaje v Rimu, Berlinu in Moskvi imajo redne angleške govore, ki so naslovljeni na Anglijo in tudi na Združene države. Najmočnejša postaja je bila doslej v Moskvi, toda Hitler je Nemčijo zaprl pred to postajo, ko je pod kaznijo odredil, da ne sme nihče imeti prejemnika, ki bi imel več ko dve cevi; dvocevni prejemnik zajame le nemško okolico, za oddaljene postaje je pa prešibek. V Angliji ni nobene meje za prejemnike in tako Angleži stalno poslušajo, če hočejo, Berlin ali Moskvo. Angleška postaja v Daventryju bo zdaj lahko zaglušila sovražne postaje.

Padec števila brezposelnih v Penni

Napoved delavskih unij se uresničila

Harrisburg, Pa. — (FP) — Ralph M. Bashore, državni delavski tajnik, je objavil poročilo, iz katerega je razvidno, da se je armada brezposelnih znižala, odkar je v veljavi zakon, ki določa maksimalni delovni teden 44 ur za delavke. Poročilo je dokaz, da so bile delavske organizacije v pravem, ko so trdile, da bo zakon rezultiral v padcu brezposelnosti.

Bashore pravi v svojem poročilu, da se je znižalo tudi število prejemnikov relifa, odkar je zakon v veljavi. Uposlenost in kupna sila sta se zvišali v vseh industrijskih središčih. Nadaljnji tisoči delavcev in delavk bodo dobili zaslužek v industrijah, ko bo zakon, ki določa splošno skrajšanje delovnega tedna na 44 ur, stopil v veljavo 1. decembra. Oskrba revežev ne bo potem delala velikih preglavic državnim avtoritetam.

Ta zakon je po izjavi delavskega tajnika povečal zaposlenost v trgovinah 18 odstotkov, v restavracijah 12 in v pralnicah 14 odstotkov. Druge industrije izkazujejo slično porast. "To vse dokazuje, da so imeli prav oni, ki so trdili, da bo zakon o skrajšanju delovnih ur rezultiral v uposlitvi večjega števila delavcev," pravi Bashore v svojem poročilu.

Katere afriške kolonije gredo Hitlerju?

London, 1. nov. — Duncan Sandys, konservativni poslanec, je danes predlagal zbornici, naj zunanji minister Eden vpraša Mussolinija, katere italijanske kolonije v Afriki je pripravljen dati Hitlerju. Dalje naj Eden vpraša Mussolinija, ki je zadnji teden psoval versajsko mirovno pogodbo, če je tudi oni del pogodbe krivičen, na podlagi katere je Italija po vojni anektirala Nemce v južnih Tirolih in Jugoslovane v Primorju . . .

ITALIJANSKE BOMBE POTOPILE ANGLEŠKI PARNIK

Britska admiraliteta odredila preiskavo

BITKE NA ARAGONSKI FRONTI

London, 1. nov. — List London Herald je prejel vest iz Barcelone, ki pravi, da je bil morda Bruno Mussolini, sin italijanskega diktatorja, pilot letala, ki je napadlo z bombami angleški tovorni parnik Jean Weems, in ga potopilo v bližini španskega obrežja. Angleška admiraliteta je zdaj naznanila, da bo poslala bojno ladjo na pozorišče napada, da bo sodelovala v preiskavi incidenta.

Valencija, Španija, 1. nov. — Neki mornar, ki je bil na parniku Jean Weems, je izjavil, da je italijansko letalo napadlo in potopilo ta parnik, ko je bil na poti iz Marseillesa, Francija, proti Barceloni. Napad je bil izvršen na Sredozemskem morju, 16 milj severnovzhodno od španskega obrežja. Posadka 26 mož se je rešila.

Mornar William Bemerough je opisal napad v telefonskem razgovoru z barcelonskimi avtoritetami. Mornarska posadka je dobila po potopu parnika zavetje v neki vasi ob obrežju Katalonije. Bemeorough je dejal, da je letalo dospelo v smeri od Malorke, otoka, ki je pod kontrolo fašističnih upornikov. Člane posadke je pozvalo, naj se rešijo s čolni in potem je pričelo metati bombe. Štiri so priletele na krov parnika in zanetile ogenj. Petnajst minut pozneje se je parnik potopil.

Hendaye, Francija, 1. nov. — Lojalistični topovi in letala so včeraj bombardirala fašistične obrambne linije na aragonski fronti. To je bilo svarilo, da bodo fašisti naleteli na bolj odločen odpor na tej fronti nego v severni Španiji, kjer lojalisti niso imeli dovolj bojnih letal in topov, da bi se uspešno branili proti sovražniku.

Fašistični vojaški častniki so priznali, da bo bojevanje v Aragonu drugačno nego je bilo na biskajski fronti. Dalje so rekli, da bo general Franco vrgel vso svojo oboroženo silo na aragonsko fronto, da zlomi odpor vladnih čet.

Generala Fidel Davila in Soachaga sta včeraj konferirala s Francom v Salamanci o strategiji fašistične armade na aragonski fronti. S četami bodo sodelovale tudi fašistične bojne ladje, ko se bo pričela velika ofenziva. Bojne ladje bodo blokirale vladna pristanišča ob vzhodnem obrežju Španije in bombardirale komunikacijske zveze ob tem obrežju.

Domače vesti

Čikaške novice

Chicago. — Pevski zbor Sava je zadnjo soboto zvečer priredil svojemu učitelju in pevovodji Jakobu Muhi in njegovi ženi Mary prijetno presenečenje v Slovenskem delavskem centru ob priliki 25-letnice njunega zakonskega življenja. Prišla sta tja v pričakovanju, da bosta prisostvovala običajni "halovinski" zabavi, pa ju je obsulo okrog sto prijateljev in znancev s čestitkami in darilom. — Zadnji petek je čikaška okrajna veleporota izvršila "salte mortale", ko se je premislila in zavrgla svoj prejšnji sklep glede oprostitve drja. C. H. Edmundsa iz Oak Parka in njegove slovenske tajnice Marie Trampuševe v zadevi neke dijakinje, ki je umrla na posledicah nepostavne operacije. Zdravnik in tajnica sta bila zdaj formalno obtožena umora z aborcijo. Porota je pojasnila, da je prvič glasovala za oprostitev dvojice iz razloga, ker še ni imela v rokah legalne forme izpovedi umirajoče deklice.

Poroka v New Yorku

New York.—Marta Hude, hči Ignaca Hudeta, pomožnega urednika Glasa Naroda, se je zadnje dni omožila z Williamom Adamsom.

Obiski

Chicago. — Gl. urad SNPJ so 31. oktobra obiskali: John in Jerica Hočevar ter John in Rudy Hočevar iz Milwaukeeja, Wis.

Smrtna nesreča v rovu

Sygan, Pa. — Dne 26. oktobra je bil pri delu v premogovniku ubit Frank Likar, star 45 let in doma iz Hotavelj v Poljanski dolini nad Škofjo Loko. V Ameriki je bil 27 let in član društva 6 SNPJ od časa svojega prihoda v Ameriko. Tu zapušča ženo in dva sinova.

Mehika ima danes 11,078 javnih šol

Mexico City, 1. nov. — Ko je predsednik Cardenas prevzel službo, je Mehika imela 7018 javnih šol, danes jih pa ima že 11,078. Istočasno se je število učiteljev povečalo od 9208 na 14,734. Kljub temu je izmed 18 milijonov prebivalcev Mehike še vedno šest milijonov nepismenih.

Čitala iz sv. pisma in ubila pet otrok

Norwalk, Iowa, 1. nov. — Elma McAntich je v soboto zvečer ustrelila svojih pet otrok, ki so spali v posteljah, z zadnjo kroglo iz revolverja je pa ustrelila samo sebe. Sosedje, ki so našli mrliče, so našli na mizi odprto biblijo, kjer je zapisano: "In slehernega sina, ki je rojen, moraš ubiti . . ." Mož samomorilke in oče nesrečnih otrok se nahaja v zaporu zaradi tatvine.

MIROVNA GESTA FRANCOSKIH RADIKALCEV

Nemčija naj dobi dostop na tržišča surovega materiala

PROTI VRNITVI KOLONIJ

Pariz, 1. nov. — Stranka socialnih radikalcev, vodilna enota v vladi ljudske fronte, je na svoji konvenciji sprejela resolucijo, v kateri urgira sklicanje svetovne konference, da tako ustreže Nemčiji, ki se pritožuje, da ne more dobiti surovega materiala na zunanjih tržiščih. Resolucija naglaša potrebo zbližanja med Nemčijo in Francijo, nasprotuje pa zahtevi, da Nemčija dobi nazaj kolonije, ki jih je izgubila po svetovni vojni. Hitlerjeva vlada zahteva vrnitev kolonij, da izvede svoj program ekonomske ekspanzije.

Resolucija pravi, naj vsi, ki hočejo utrditi mir v Evropi, sodelujejo v kampanji, katere cilj je izboljšanje mednarodnih ekonomskih odnošajev, ker je to glavni pogoj miru. Resolucija, sprejeta na konvenciji stranke socialnih radikalcev, pa je ignorirala odnošaje med Francijo in Italijo. Ti so zelo napeti, kar dokazuje odpoklic italijanskega poslanika Vittoria Cerrutija iz Pariza.

Tu pravijo, da je Mussolini odpoklical poslanika v znak protesta, ker francoska vlada noče priznati fašističnega režima v podjarmljeni Abesiniji. Francija tudi nima poslanika v Rimu, odkar je bil grof Charles de Chambrun pozvan domov. Uradne posle v Rimu vodijo drugi člani francoskega poslaništva.

Mooney izgubil zadnji priziv doma

San Francisco, Cal., 1. nov.— Tom Mooney je v soboto izgubil zadnji priziv na vrhovno državno sodišče v Californiji, ki je zavrglo njegovo prošnjo za "habeas corpus", to je za izpustitev iz zapora zaradi neopravičene obsodbe pred 20 leti. Mooney ima zdaj odprto postavno pot za apel na federalno vrhovno sodišče.

Nacijska parada razbita v New Yorku

New York, 1. nov. — Okrog 800 nacijev, članov Nemško-ameriške zveze, je hotelo v soboto paradirati po ulicah nemške naselbine v New Yorku, toda gledalci, katerih se je nabralo 25,000, so parado razbili.

—Federated Pictures.

Zborovanje članov kolektivne kmetije v Leninbadu, v sovjetski republiki Tajik.

Izkoriščanje prispevkov za Španijo

Nekatere organizacije imajo zelo visoke "stroške"

Washington, D. C., 1. nov. — Državni department je 30. oktobra spet poročal glede prispevanja v Združenih državah za španski relif in glede upravnih stroškov tega relifa. Poročilo se nanaša na pet mesecev do 30. septembra t. l. V tem času je 26 organizacij ali agentur nabralo skupaj $548,765. Večina teh organizacij ali agentur nabira prispevke za španske lojaliste in več teh organizacij je pod kontrolo komunistične stranke v Ameriki, kakor poroča državni department.

Poročilo se glasi, da nekatere teh organizacij potroše dva dolarja za svojo upravo na vsake tri dolarje, ki gredo za Špance. Podrobnosti teh izdatkov niso bile prijavljene državnemu departmentu. Vse te prijave in objave se morajo vršiti na podlagi resolucije, ki je bila sprejeta v zadnjem zasedanju kongresa.

Državni department imenuje — kolikor je omenjeno v poročilu, ki ga je objavilo dnevno časopisje — pet organizacij, ki si računajo največ za svoje stroške. Na prvem mestu je "The American Committee for Spanish Relief (Francova agentura)", ki je imela v petih mesecih $30,241 stroškov, v blagajni je pa imela ob koncu septembra vsoto $90.17.

"The North American Committee to Aid Spanish Democracy (pod kontrolo komunistov)" je v tem času potrošil zase $53,289 in za aktualno pomoč Špancem $43,793. Ta odbor je poročal državnemu departmentu, da je poslal v Španijo blaga v vrednosti $197,575.

"Medical Bureau to Aid Spanish Democracy (nam ni znan)" je izdal za Špance $92,845, zase pa $46,611. "The American Friends Service Committee" si je vzel za stroške $16,435, za Špance je pa dal $16,336. "The Friends of the Abraham Lincoln Battalion" je odračunal za Špance $27,546, sebi je pa zaračunal $15,146 stroškov.

(Pripomba uredništva Prosvete: Delavski rdeči križ v New Yorku, kateremu se odračunavajo prispevki članov SNPJ in JSZ za žrtve fašizma v Španiji, ni omenjen v poročilu državnega departmenta.)

Stalinovo čiščenje: osem ustreljenih

Moskva, 1. nov. — Sovjetski provinčni tisk poroča o nadaljnjih osmih eksekucijah zarotnikov na Kavkazu in v Dagestanu, ki so bili obtoženi, da so zakrivili razširjenje kužne bolezni med ovcami in skvarjenje večje zaloge žita.

Jezerski mornarji so si izvolili CIO

Buffalo, N. Y., 1. nov. — Organizacija mornarjev na ladjah, ki plovejo po Velikih jezerih, se je te dni z večino izrekla za CIO kot svojega predstavnika pri kolektivnih pogajanjih.

Tristo učenjakov študira petorke v Kanadi

Toronto, Ont., 1. nov.—Tristo znanstvenikov iz Kanade in Združenih držav je organiziralo redna opazovanja znanih Dionnovih petork. Rezultat prvih dognanj je, da so petorke normalne kot povprečni otroci na splošno njihove starosti. Ker se je vseh pet razvilo iz ene same ove (jajčeca), so si na zunaj tako podobne, da jih je težko razločiti, vendar je razlika med njimi po karakterju. Yvonne je najbolj materinska, Annette najagresivnejša, Emilie najneodvisnejša, Cecilie najbolj tiha in Marie najljubeznivejša. Sestrice zdaj poznajo 180 francoskih besed in kmalu se začno učiti angleščine. Same se še ne morejo obleči, oblečene pa so vse enako in vsak dan drugače.

AMERIŠKI GASOLIN ZA POBIJANJE KITAJCEV

Iz Californije ga izvaža 32 ladij na Japonsko

DRUŽBE GRMADIJO PROFITE

New York. — (FP) — Ko bo zgodovinar pisal zgodovino sedanjega konflikta na Kitajskem, bo zapisal, da je kapitalistična Amerika aktivno sodelovala z Japonsko v pobijanju, podjarmljanju in razkosanju Kitajcev. Zapisal bo, da je ameriški gasolin gonil japonske bojne ladje in aeroplane, tanke in druge vojne stroje, ki so sipali ogenj in smrt na miroljubne Kitajce.

Iz poročil iz oljnih centrov Californije je razvidno, da teden za tednom odhaja na Japonsko velika količina ameriškega gasolina najboljše kakovosti. Poleg japonskih ladij ga izvaža za japonsko vojno mašino tudi 32 ameriških oljnih ladij, katere je Japonska vzela v najem od raznih ameriških oljnih kompanij.

Že v pričetku septembra se je združilo več oljnih družb, ki operirajo v Californiji, in z Japonsko naredile pogodbo za dostavitev 25 milijonov galonov aeroplanskega gasolina. Z njo so se tudi pogodile, da ji dajo v najem 32 oljnih tankarjev, ki sedaj pridno vozijo gasolin in petrolej na Japonsko in Kitajsko.

V tej kombinaciji oljnih družb, ki zalagajo Japonsko z gasolinom in oljem, je na prvem mestu Standard Oil of California, ki ima svoje interese po vsem svetu. Na drugem mestu je Texas Corporation, katero kontrolirajo isti interesi, ki zalagajo Japonsko tudi z bombažem. Takoj za njima je Union Oil of California in potem Shell Union Oil in končno Tidewater Associated Oil. Pri obeh slednjih družbah ima važno besedo wallstreetska banka Kuhn, Loeb & Co. Ta bančna hiša, kakor Morganova, spada v krožek najmočnejših mednarodnih bankirjev in vrši važne bančne transakcije za japonske interese.

Nobena teh oljnih družb bi ne šla na beraško palico, ako bi Japonski ne prodala niti galona gasolina in olja. Standard Oil of California letos izkazuje dvakrat večji profit kakor lani; Tidewater Oil je dvignila svoj biznis za 24% nad lanskim in je že izplačala $3,600,000 dividend v primeri z $2,700,000 skozi vse leto 1936. Tudi Union Oil of California letos dela dvakrat večji profit kot lani.

Vsemu temu bi vlada v Washingtonu lahko napravila konec, ako bi enforsirala nevtralnostni zakon in proglasila embargo na olje in oljne izdelke ter ves drugi vojni material. Toda Rooseveltova administracija se ne gane, ker noče motiti vojnih profitov ameriškega biznisa.

S tem v zvezi meče precej luči tudi japonsko zlato, katerega je med marcom in septembrom poslala v Ameriko za 150 milijonov dolarjev. Ker je bilo to zlato očividno namenjeno za nakup vojnega materiala in ker bi to zlato lahko dvignilo veliko prahu v ameriški antivojni javnosti, ga je v septembru nenadoma prepeljala v evropske finančne centre, od kjer prihaja zopet nazaj v Ameriko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3,75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7,50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in neuporabljenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Od Rima do Londona...

Pred nekaj tedni je mlad letalec obiskal Ameriko. Prišel je iz Rima. Ko se je izkrcal v New Yorku, so ga brž obvedli po ovinkih in ga skrili v nekem hotelu, da "ga ne bo nihče nadlegoval." V pristanišču ga je namreč čakala velika množica sovražnih demonstrantov, katerim je srečno ušel . . .

Mladi letalec je povedal newyorškim listom, da je prišel v Ameriko študirat tehniko izdelavanja ameriških filmov in ko se vrne domov, bo vodil filmiranje opere in ta film bo najboljši na svetu. V Združenih državah se bo mudil najmanj dvajset dni.

Nato je odpotoval z letalom v Californijo in pristal v Hollywoodu. Takoj je završalo v prestolnici filmov, kakor da je zapihala ostra burja. Neka slavna filmska igralka je zagrozila s stavko, če obiskovalec iz Rima naredi eno samo stopinjo v njen atelje. Hollywoodski listi so prinesli žgoče izjave igralcev proti obiskovalcu; prinesli so tudi slike. Neka slika je imela v sredi gručo ubitih abesinskih in španskih otrok, okoli pa besede, ki jih je izrekel obiskovalec iz Rima: "Vojna je največji in najboljši sport za vse mlade moške! . . ."

Vihar ogorčenja v Hollywoodu se je povečal. Kamor je mladi letalec iz Rima stopil, je bil ostraciziran — bojkotiran — osamljen. Nihče — razen dveh ali treh lizunov iz uprave — ni hotel govoriti z njim in ko je enkrat ali dvakrat vabil znane igralce in igralke na zabavo, je našel — prazno dvorano. Nihče ni prišel . . .

Po enem tednu je natihoma zapustil Hollywood — poparjen, osramočen in popolnoma premagan. Odletel je nazaj na vzhod in domov. Njegov obisk Amerike je bil popolen fiasko.

Čitatelj je lahko že davno uganil, kdo je bil ta mladi človek. Bil je Vittorio Mussolini, sin fašističnega diktatorja Italije.

Dve skupini ruskih letalcev, ki sta prišli preko severnega tečaja v Californijo in od tam prepotovali v triumfu vso Ameriko do New Yorka, sta bili drugače sprejeti. Prihod sovjetskih letalcev je bil največji letalski uspeh v tem letu.

Pred nekaj dnevi je papa Mussolini spet slavil obletnico svojega "pohoda v Rim" in trobil je vsemu svetu:

"Od Addis Ababe do Bilbaja, od Rima do Berlina, od Ženeve do Londona so na pohodu zmage novega rimskega imperija in velike ideje fašizma . . ."

Potem je trobil, da miru v Evropi ne bo, dokler nacijska Nemčija ne dobi nazaj svojih kolonij v Afriki in dokler ne bo boljševizem pometen.

Mladi Vittorio je lahko z bombami iz zraka omogočil pohod fašistov v Addis Ababo v Abesiniji in Bilbao v Španiji, papa Benito je pa lahko z bombo "boljševizma" pridobil stare in reakcionarne kramarje v angleški vladi, ki se tresejo za svoj kup zlata, na katerem sede v Londonu; z največjo lahkoto je pa pridobil moronskega Hitlerja za nove pohode po Evropi, čeprav bo treba zato žrtvovati zaveznika papeža, katerega najbrže ne potrebuje več . . .

Od Rima do Londona do tega hipa še nekako gre, ampak mladi Vittorio je živa priča, da od Rima do New Yorka in Hollywooda pa še ne gre!

V Ameriki ima Mussolini precej pristašev. Največ jih je med katoliškimi Irci — med katoliškimi Slovenci jih je zelo malo — hitlerjevci, domačimi burbonci po vseh krajih in domačimi vigilanti, da ne omenjamo njegovih Italijanov. Ogromna večina Američanov je pa proti Mussoliniju in njegovim pohodom od Addis Ababe do Bilbaja, od Ženeve do Londona.

Ogromna večina ameriškega ljudstva, ki se kolikor toliko še zaveda, da je demokracija najboljša forma vlade, je proti pustolovstvu in razbojništvu, ki ga počenjata in razširjata Mussolini in Hitler. Predsednik Roosevelt to dobro ve, zato je v svojem govoru v Chicagu korenito obsodil to barbarsko pustolovstvo in razbojništvo z japonskim razbojništvom vred.

Mussolini kriči, da je fašizem potreben, da pomete boljševizem s sveta. Bluff! Fašizem ni nobeno zdravilo zoper boljševizem, kakor ni boljševizem nobeno zdravilo zoper fašizem!

Etbin Kristan je povedal veliko resnico, ko je zapisal v 3. številki Cankarjevega glasnika, da edino zdravilo zoper fašizem (in boljševizem) je demokracija, popolna, čista in nepopačena demokracija!

Glasovi iz naselbin

To in ono iz Sharona

Sharon, Pa. — V mojem potopisu o domovini sem v neki številki Prosvete omenil, da sem bil naprošen v Ponovi vasi, naj poprosim za malo pomoč k gradnji gasilskega doma. Tam so se zbrali mladi fantje in ustanovili gasilsko društvo. Ali gasilsko društvo brez primerne stavbe in gasilskega orodja je brez pomena. Za zgraditev gasilskega doma so se zavzeli domačini, ki so prispevali, kar je kdo mogel — les, kamenje, apno, opeko in drugo. Manjka pa jim denarja, da bi poslopje zgotovili in si nabavili potrebno gasilsko opremo. Denarja je v stari domovini malo.

Dobri stvari je treba pomagat. Mene so urgirali, naj med rojaki v Ameriki malo poprosim za prispevke. Vsak cent bo hvaležno sprejet. V naši naselbini sem že nekaj nabral. Zadnjič sem apeliral na Šentjurce, naj vsak po svoji moči daruje, toda do danes nisem prejel še nobenega odziva. Vidi se mi, da Šentjurci ne čitajo Prosvete, ali pa jim je deveta briga vsaka prošnja. Ako ste sami poslali v domovino, mi oprostite.

Rečem ponovno, da je pomoč potrebna. To se tiče v prvi vrsti nas domačinov, katerih nas je lepo število v Ameriki iz šentjurske doline. Vsak naj da malo, pa bo dosti pomagano in tam v domovini vam bodo hvaležni. Vsak bo lahko rekel: Glej, tudi naš je dal. Kolikor sem do sedaj nabral, so največ dali drugi, pričakujem pa, da se tudi domači odzovejo. Imena vseh darovalcev bom priobčil in tudi poslal v domovino s priporočilom, naj imenik hranijo za poznejše čase, da se bo lahko ob vsaki priliki videlo, kdo je kaj dal. Priporočam našim po Ameriki, da se zavzamejo po vseh naselbinah in poprosijo za morebitno pomoč. Nabrani denar lahko meni pošljete, ali pa direktno v Ponovo vas. Upam, da tega ne boste čitali brezbrižno, ampak da se boste odzvali po svoji moči.

Na 12 oktobra je bil tu prvi sneg. Ker pa je zemlja še topla, ni imel obstanka in je sprotoi skopnel. Drugače pa imamo udobne, hladne dneve in dosti počitnic.

Na 13. novembra bomo plesali. Na ta dan namreč priredi veselico Slovenski dom v korist svoje blagajne, oziroma za popravilo doma. Vsi na to zabavo! Na 21. nov. je glavna delničarska seja Doma, kjer se bo volilo odbor za prihodnje leto. Na to sejo pridite vsi člani, da bodo volitve boljše. Po seji bo prost prigrizek in tudi nekaj za priliti se bo dobilo.

Na 20. nov. pa naša mladina priredi maškeradno veselico, in kakor pravijo, tudi v korist Slovenskega doma. Obeta se velika udeležba. Oddanih bo več nagrad za najlepše in najgrše maske. Pri tozadevnih bom gotovo tudi jaz, toda se boste lahko prepričali na lastne oči, kdo bo med srečnimi.

Pa še nekaj drugega se kuha pri Domu. Skupno članstvo z ženskim in mladinskim klubom vred je namreč sklenilo, da se bo v začetku januarja prihodnjega leta vršil bazar v Domu. Ves preostanek bo šel za popravila in za nabavo nove bare. Veseli me, da bomo zopet enkrat vsi skupaj nekaj napravili v skupno korist. Treba je iti na delo, pa bo uspeh.

Klub naših žena je najbolj aktiven. Vsako drugo sredo imajo svoje redne seje, po seji pa se zberejo v spodnjih prostorih in pričnejo — bingat. Vedno gledajo, kje bi kakšen cent dobile in zmirom so pripravljene poriniti kak stotak v prid Domu. Tudi sedaj pravijo, da imajo že stotak pripravljen, kakor hitro se prične s popravili v Domu. Le tako naprej! Eden za vse in vsi za enega in ne bo nikoli poloma. Tudi dolžnost nas ostalih je, da izpolnjujemo dolžnosti napram Domu in mu vedno pomagamo. Tako bomo Dom lahko obdržali in ga tudi izboljšali.

Zadnjič sem omenil, da sem čital v stari domovini v Prosveti, ko je Harry Rupert agitiral za ustanovitev angleško poslujočega društva v naši naselbini, kar pa mu ni uspelo. Zdaj se pritožuje, da ni imel zadosti pomoči od strani starih članov. Naj mu povem tole. Ko sem jaz prišel v Farrell leta 1910, ni bilo tamkaj nobenega društva SNPJ, bilo pa je društvo št. 31 v Sharonu. Želel sem, da se društvo ustanovi. Pridobil sem zadostno število novih članov in društvo je bilo ustanovljeno.

Na isti način se lahko ustanovi tudi angleško poslujoče društvo. Harry, dobodi osem novih članov, pa bo ustanovljeno angleško poslujoče društvo brez vseh drugih ceremonij. Vem, da ti bo šel pri tem vsakdo na roko. Harry se nadalje pritožuje glede veselic, češ, da jih tukaj prirejamo na isti dan kakor jih imajo v okoliških naselbinah. Ni res, da bi to nalašč delali. Kako naj vemo, kaj so v Girardu, Warrenu, Bessemerju ali Aliquippi sklenili, kdaj bo njih zabava? Tako tudi oni ne vedo, kdaj bo naša. To izvemo šele, ko se prične oglašati veselice, takrat pa je že prepozno, da bi jo odložili, če se vrši isti dan. V takem slučaju se zgodi, da imamo vsi majhen dobiček ali pa nič. V takem slučaju je treba, da se udeležimo domače veselice, ne pa druge, kakor tudi, da oglašamo domače veselice in ne samo druge. Harry poroča o vrsti veselic, ki se bodo vršile v okolici, o domačih pa molči. Ali ne ve, da bodo? Svoječasno je hodil na društvene seje in se zanje zanimal, odkar sem se pa vrnil iz domovine, ga pa še nisem videl sa seji. On je tudi v nadzornem odboru, toda ko sem pregledoval trimesečne račune, nisem videl njegovega podpisa. Zakaj si se odstranil, Harry? Le pogum, pa bo vse dobro. Udeležujmo se tudi domačih zabav.

Anton Valentinčič, 262,
1059 Sherman ave.

Poročilo prispevkov

Cleveland. — Nadaljnje poročilo prispevkov od društev in posameznikov, ki so darovali v svrho nabave ambulance, katero se bo poslalo v Španijo prostovoljcem iz Jugoslavije v borbi proti fašizmu. Prispevki slede.

Društva SNPJ. Po $10: Ljubljana št. 49. — Po $5: društvo Slovenski sinovi št. 112, Sinovi Slave št. 168, Vodnikov Venec št. 147, Slovenske Sokolice št. 442, društvo št. 110, Prvi Majnik št. 427, Zavedni Štajerc št. 289, društvo št. 39. — Po $3.25: društvo št. 319. — Po $3: Triglav št. 82, Slovenski Dom št. 86, Sokol št. 20, Leo Tolstoj št. 295, društvo št. 569. — Po $2.50: Gorenjec št. 120, Sloboda št. 629.—Po $2: Domovina št. 29, društva št. 125, 176, 356, Združitev št. 333, Friendly City št. 684. — $7 nabrano pri društvu št. 427. Barbertonska fed. društev SNPJ $5, Westmorelandska fed. društev SNPJ $5.

Društva SSPZ. Po $5: društvo št. 189, Delavec št. 59. Po $2.50: Lunder Adamič št. 20. Po $2: Skala št. 63, društva št. 176, 123, 216, 35, 80, 70. Klub št. 222 JSZ $10. Društvo Euclid št. 29 SDZ $2.—Po $1.50: John Shukle, Frank Tesack. Po $1: društvo št. 206 SNPJ, društvo št. 17 SNPJ, društvo Vipava št. 123, Vincent Jelercic, Joe Sudar, Joseph Planton, John Gorse, Louis Tauchar, John Slobodnik, Geo. Kvaternik, Carl Gerlovich, Frank Cesen, Louis Lemut, Frank Jancar, mr. in mrs. Joseph L. Culker, John Bogatay, John Jančar.

Po 50c so dali: Anton Slabodnik, Jack Barjul, Alfonso Salattin, Martin Težak, John Judnich, John Petrovich, William Stariha, Nick Perko, Matt Sharoren, Martin Slabodnik, Joe Shaffer, Andy Obet, Milan Medvešek, John Lazar, Ludvik Medvešek, James Slapnik, Jos. Zele, Steve Gaber, Anton Budič, John G. Anzich, Anton Judnich, P. E. Kurnick, Frank Kash, V. R. Loharnar, Joseph Benedict, Joseph Barich, John Krufich, F. Skubic, Joseph Frankovich, Louis Skutnik, Ludwig Katz, Leo Bregar, John Jankovič, Joe Valentič, Matt Klarich, Frank Zajec, Kocjan Ahcin, Walter Guester, Joseph Trkay, Molly Kolenz, Matt Smole, Dragotin Badaj, Paul Jarmek, Frank Rabuse, Krist Petrich, Joseph Juratovich, Julija Žagar, Bertha Zagar, John Tomažin, Valentin Kriss, Z. Kvaternik, F. Chelesnik, Frank Modic, M. Artel, Joe Bohinc, James Dekleva, Mike Zrinski, Eva Cebulski, Walter Cheslack, Myer's, John Stambul, John Petrovcich, Frank Simsich, Joe Devcich, Marko Kovacic, Joe Peterlin, John Stepan, Ed. Haffman. Po 40c: Louis Volk. Po 35c: Adolf Ribich. Po 30c: Henry Garcia, Marija Gudec, Stefanija Begovich, Louis Rudlich.

Po 25c so dali: Jakob Cetin, Frank Shine, Charley Markovich, Mike Panian, Joe Willaty, Lovro Perko, Etorija Benchich, John Kolal, Frank Tomske, Anthony Vidrich, Jacob Sustarsic, Michael Krofina, Frank Chuchek, Frank Brkopec, Jos. Janesh, Andrej Keržišnik, Martin Romich, Frank Kern, John Tushar, A. Kostelec, J. Shobar, Frank Teropšič, Antonija Bergant, Antoinette Zavell, John Kolossa, Jos. Frank Pušnik, Frank Dollar, John Morsi, Anton Valenič, Joe Hellman, Blaž Odar, Matt Močnik, Martin Klaric, John Poklar, Antonija Jančič, John Gregorich, Peter Verderbar, John Kraly, Peter Kocijan, Jerry Krasovic, Louis Buschay, John Vehar, Anton Lenich, John Grze, Mary Y. Grze, Bara Krall, Anton Zakrašek, mr. in mrs. Radosevich, mrs. Beljar, mrs. Polance, mr. in mrs. Raletich, Anton Supan, Mike Yark, Charles D. Brnčič, Louis Tumbrij, Frank Crnič, Frank Jacoby, John Widmar, Anton Gabrenja, Frank Bombatch, Elsie Culkar, John Malich, Frank Levicnik, Matt Simonich, Tresa Kamnikar, John Cvar, Peter Blatnik, Gregor Visher, Dan Visher, Peter Golash, Anton Dežman, Joe Glivar, Frank Vočko, Anton Modrek, Frank Dolenc, Louis Gorenc, Frank Matko, Fred Engelhardt, Florenz Pishek, Joseph Snoy, John Vitez, Joe Subic, Joe Skoff, Matt Stražišar, John Medle, Ignatz Groznik, Frank Tursic, Joseph Widmar, Frank Pechnik, John Hujan, Matt Srinar, Lorenz Bizjak, Frank Bucik, John Alic. Chas. Pogorelc, John Potokar, J. Zavosnik.—Po 20c: Emil Mrzolin, Louis Kokaš, Steve Krall, 12c Ella Dezelan in 10c Jos. Truhar. Skupni znesek $223.37. Prejšnji izkaz $475.65. Skupaj do sedaj nabranega $698.92. Hvala vsem prispevateljem. S to vsoto se je doseglo nekako eno tretjino, kolikor se rabi za nabavo in pošiljatev ambulance.

Kakor je že bilo omenjeno, se rabi $2000, kar ni tako veliko, če pomislimo, da nas je dovolj, kateri stojimo na strani demokracije. Razposlalo se je okoli 600 pisem na razna društva širom Amerike, odzvalo se jih je do sedaj 115, ki so pripomogla, da se je toliko nabralo. Apeliramo še na ostala društva, da pripomorejo kolikor je v njih moči za prispevke, da se čim preje uresniči to započeto delo. S tem bo pomagano tam, kjer je pomoč sedaj najbolj potrebna.

V slučaju, da kako društvo in organizacija ni prejela apela, naj vseeno deluje na to, da se odzove ter daruje nekaj v ta namen. Za vsa pojasnila in prispevke pošljite na tajnika odbora: A. Prezelj, 19201 Cherokee ave., Cleveland, Ohio. **Odbor.**

—Federated Pictures.

Kitajski begunci v mednarodni naselbini v Šanghaju.

Cerkev sloni na praznoverju

Milwaukee. — Naj povem sledečo zgodbo iz stare domovine. Brezje so menda znane vsem čitateljem radi velike božje poti. Vsako leto jih obišče veliko število ljudi. Tako sta se nekoč pripravljali tudi Korenka in njena hči Kati, da gresta k Mariji pomagaj. Mati je hčeri omenila, da bo dala za mašo za pokojnim možem in očetom, češ, da bo to pomagalo umrlemu — na onem svetu.

Hči, ki ni bila več tako praznoverna, ji je ugovarjala, češ, da maše umrlemu človeku nič ne pomagajo; nikomur ne morejo pomagati, če je v peklu ali v nebesih, ker po naukih cerkve ni izhoda iz teh "krajev". Oče pa se je izpovedal tik pred smrtjo vseh grehov, če jih je kaj imel in torej tudi v vicah ne more biti, ker ga je duhovnik spravil ob zadnji uri z Bogom. Maša bi torej bila brez pomena in le potratata denarja. Koristila bi le duhovniku, ker bi prejel denar zanjo.

Mati ji odgovori, da je to možoče res, toda Marija mora gotovo pomagati ljudem, sicer bi na Brezjah v cerkvi ne bilo toliko bergelj. In berglje ostavijo ljudje, katere Marija ozdravi. Hči tudi v to dvomi. Pravi, da je možno, da so taki ljudje le namišljeno bolni ali pa navadni sleparji kakor je bila vodiška Johanca. Vse argumentiranje hčere pa ni nič pomagalo. Ko sta drugi dan prišli na Brezje, je šla mati takoj v farovž in dala za mašo, ki naj bi se brala drugi dan za umrlim možem oziroma očetom.

Taki so bili ljudje nekdaj v stari domovini in taki so gotovo še tudi danes povsod, ker drugače bi bila katoliška cerkev že v razsulu. **Joseph Ule.**

Gledališče Boljšoj na trgu Sverdlov v Moskvi.

Tedenski odmevi

Anton Garden

Besede in dejanja

Kaj porečete o človeku, ki se zgraža na svojim sosedom in ga obsoja pred vsem sv tom, ker je kršil svečano pogodbo vse soseš ne, brutalno napadel drugega, povsem mirne soseda in pomoril del njegove družine, da polasti bogatega posestva, toda mu obene pomaga in kot trgovec zalaga njegove hlap z vilami, sekirami, noži, puškami in municij Gotovo porečete, da je tak človek največji navec na svetu. Kako more nekdo nekaj o sojati, pri čemer sam sodeluje, ker mu nese

Taka je tudi zunanja politika strica Sam prav taka je tudi zunanja politika vseh im rialističnih držav: hinavska in polna nesog sij. Tudi Rooseveltov čikaški govor, v kat rem je obsodil moderno banditstvo japonsk imperialistov na Kitajskem in fašistične pr vokacije v Evropi, spada v kategorijo gor stasnega hinavstva v očigled ameriški politi

Pomislite to-le: Med tem, ko so električ valovi prenašali visokodoneči govor predse nika najmogočnejše republike po svetu in odjekali odmevi njegovega govora, so isti č vozile ladje za ladjo tovore ameriškega olja, g solina, starega železa, bombaža in druge vojnega materiala proti Japonski in v manj meri proti fašistični Italiji in nacijski Ne čji. Lahko se reče brez pretiravanja, da bilo na morju prav tiste dni, ko je odmev Rooseveltov visokodoneči govor po svetu, milijone dolarjev vrednosti ameriškega vojn ga materiala, s katerim trgovci s smrtjo za gajo japonske imperialiste in druge "prijat lje" — demokracije.

Ako bi predsednik Roosevelt ne imel mo da bi z enim samim zamahom lahko napra konec tej krvavi trgovini: z enforsiranje nevtralnostne zakonodaje, katero je spre kongres in katero je on kot predsednik Zdr ženih držav podpisal, bi bil njegov čikaški g vor bolj umljiv in tudi bolj odkritosrčen. K inteligent bi lahko vedel, da z besedami, prav so še lepše, ne bo "poboljšal" kršilc mednarodnih pogodb in svetovnih morilcev piratov. S tem ni uspel niti doma.

Stvar pa ima tudi drugo, bolj resno li Povsem možno je, da je bil namen njegove čikaškega govora, da z enim zamahom ub štiri ptice: 1) izrazi svoje osebno ogorčen kot civiliziran človek o mednarodnih bandit v fašističnem taboru, kot vrhovni politič predstavnik ameriškega kapitalizma pa 2) o vrne kritiko od svoje administracije radi enforsiranja nevtralnostnega zakona, 3) krije krvavo trgovino trgovcev s smrtjo 4) pripravi ameriške mase na vse eventual sti, v končnem pomenu tudi na vojno.

Pod kapitalizmom mora namreč tudi int genten državnik v visoki poziciji igrati d obrazno vlogo. Francoski kapitalizem ima primer v kleščah socialista Bluma, avto "neintervenčne" farse napram lojalistični Š niji. Vsa ta politika se Blumu najbrže b gnusi kakor komurkoli, toda je v službi ka talistične države.

In Roosevelt se ni še nikdar proglašal za cialista, marveč za pripadnika "poboljšane kapitalizma. In v pričo zunanje politike n gove administracije, ki je za nemoteno tr vanje tudi z največjimi mednarodnimi mor in roparji — v nasprotnem primeru bi enf sirala nevtralnostni zakon proti Japonski, I liji in Nemčiji, kakor ga je proti lojalistic Španiji — je treba njegov čikaški govor či ti tudi med vrsticami.

Slično hinavsko vlogo igrajo tudi vse dr kapitalistične države. (Še celo sovjetska R sija ni izvzeta: V interesu svoje zunanje po tike je pognala staliniste izven Rusije v boj — "demokracijo", doma je pa tudi še včer šnjim stalinistom zanika; v invaziji Etiop je Mussolinija zalagala z oljem, zdaj pa pridno drži krila angleških torijev.)

Te države se bodo te dni sestale v Brusl do se posvetujejo o japonski kršitvi pogod devetih sil, v kateri je Kitajski "zajamčen njena nedotakljivost, vsem državam pa "o prta vrata". Ta konferenca bo slična far kakor je londonska "neintervenčna" politi Japonsko kot kršilko pogodbe bi sicer lah kaznovale z embargom vsega vojnega in dr gega materiala, ki služi indirektno v voj svrhe, in z bojkotiranjem njenega blaga. To do tega ne bo prišlo, ker bi pri tem trpeli la ni kapitalistični interesi. Dokaz temu je Am rika, ki na eni strani moralistično pridig mednarodnim fašističnim morilcem in ropa jem, na drugi pa jih zalaga z vojnim in dr gim materialom. In mednarodni kapitalizem je le povečana Amerika, polna kontradikc Še boljši dokaz pa je sankcijski fiasko L narodov proti Mussoliniju pred par leti.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 2. novembra 1917.)

Domače vesti. V Red Lodgu, Mont., je pri delu pod zemljo ubit 30-letni Andrej S govec iz Soče na Primorskem. Bil je č SNPJ.

Delavske vesti. Rudarji v Arizoni se prid organizirajo.

Svetovna vojna. Italijani so bili spet tep ob reki Tagliamentu v Benečiji in 60,000 bilo ujetih. Italijanska armada na Krasu srečno pobegnila. Francozi so v štirih d svoje ofenzive ujeli 12,000 Nemcev.

Ruska revolucija. Predsednik začasne vl Kerenski je odpravil smrtno kazen v Rusiji.

Ukradeni smrtni žarki

Jiankejling se je z zasmehom poslovil od Mabele Grantove. Bil je lep večer in kitajski študent je zaljubljeno motril prstan na prstancu s čudovitim ametistom, vrašenim na osem vogalov. Da, videl je trdno.

Mabela Grantova, očarljiva ženska, je bila prstan nataknila na Jianovo roko in vsi napori, da bi ga odstranili, so bili zaman. Zato so sklenili, da odideje naslednji dan skupaj k zlatarju, da bo prstan prepilil. Jian je menil, da prstan, ki tako trdno sedi na prstu, pomeni simbol neizbrisnega prijateljstva. Mabela se mu je smejala in je na koncu prikimala. Kaj, ali naj bi poskusil drznost, da bi to belo žensko pripeljal v dom svojih roditeljev? Ali bi jo njegova oče in mati pozdravila kakor hčer? Jian je bil globoko zamišljen. Niti slišal ni rahlih korakov, ki so mu sledili. Samo rahel šumek je začutil. Nekdo ga je udaril po hrbtu in ga s tem udarcem položil na tla. Ko ga je naslednje jutro našel na cesti mrtvega in izkrvavljenega rajonski stražnik, se je še v smrti razodevala groza presenečenja v njegovih očeh.

Mabela Grantova pa je bila tisti večer zadovoljna. Vrnila se je mirno v svojo hotelsko sobico. Odkar je nosila težko pridobljeno formulo smrtnih žarkov v svojem prstanu, ni imela niti ene mirne minute. Nemir jo je priganjal k nečemu tajinstvenemu. Imela je siguren občutek, da se bo nikoli doživela dneva izročitve tajinstvene formule drugi osebi. Misel, da je nataknila prstan na prst ljubljenemu Jianu, se ji je zdela kakor odrešenje.

Mabela Grantova ni bila samo ena najdrznejših vohunk Amerike, bila je tudi ženska krvi in mesa. Silno jo je mikalo, da bi zanetila ogenj ljubosumnosti v srcu profesorja Ivanova, ki je tako ostro zasledoval njeno prizadevanje Jianu. Že nekaj tednov je poznala ljubeznivega profesorja in učenjaka z Daljnega Vzhoda Evrope in vse je kazalo, da hoče ta mož križati njeno pot. Morda iz ljubezni? Možno. Mabela Grantova si je bila pri tem svesta svoje osebnosti, ki je bila vendar poglavitno orodje pri izvajanju nevarnega, življenjskega poklica. Vsekako je bil to globok interes in čudovito ujemanje, ki jo je vezalo s tem duhovitim človekom. Obenem pa je bila to tudi naravna potreba, ki jo čuti ženska, kadar hoče izvabiti žrtev iz rezerve. Prav zategadelj se ji je videlo koketno flirtanje s Kitajcem dvakrat zanimivo. V najboljšem razpoloženju se je bila pripravila na odhod z doma. Hotela je dobiti nazaj prstan s tajinstveno formulo in točno ob dvanajstih ponoči se je imel pri nji javiti tajinstveni mož, ki ji je dajal navodila. Naročila ga je, naj pride po važen dokument.

Ko je stopila Mabel Grantova v malo penzijo, kjer je stanoval kitajski študent Jiankejling, jo je zadela vest o njegovi smrti kakor strela z jasnega. Jian je bil torej mrtev. In kje je ostal njen prstan? Silen strah jo je prevzel. Tekla je na policijsko stražnico. Tam pa niso hoteli dati lepi ženski, ki se ji je čitala velika skrb v očeh, nobenega pojasnila.

"Kako?" je vprašal policijski komisar. "Ali ste bili z njim v sorodu ali v prijateljstvu?"

"Bila sem mu samo dobra prijateljica!" je nerada priznala Mabela.

Z veliko spretnostjo je glumila vlogo nesrečne ljubimke in je slednjič dobila odgovor na svoje vprašanje. Da, Jian je bil mrtev. Našel ga je bil zjutraj stražnik Parker na cesti. Vse njegove reči so bile v redu. Manjkala ni ura ne listnica z denarjem, zato so domnevali, da gre za politično umor.

"Ti Azijci," je menil policijski uradnik, "so menda že od nekdaj člani tajnih organizacij, zato je dobro, da jim človek ne zaupa kar tja v en dan . . ."

"In prstan?" je vprašala Mabela. "Kaj je s prstanom?"

Pri tem vprašanju se je vohunka tresla od razburjenja.

"Kakšen prstan?" se je začudil policijski uradnik z veliko nezaupljivostjo.

"Zaročni prstan vendar, ki ga je nosil na prstancu!" je ponovila Mabela vsa obupana. "Prstan je imel krasen kamen iz ametista . . ."

"Prstana niso našli pri njem nobenega," je čez nekaj časa povzel uradnik. "Mogoče mu je padel s prsta v obcestni jarek, kamor se je zvrnil po zločinu. Želite morda, da se zaradi prstana uvede preiskava?"

Odgovora na to vprašanje ni bilo, kajti Mabela Grantova je že omahnila nezavestna na tla. S prstanom je izginil ne le uspeh njenega večletnega prizadevanja, ampak tudi velika vsota denarja, ki ji je bila obljubljena in pa sigurnost lastnega življenja. Padla je torej na tla. Kako je potem prišla v svojo hotelsko sobo, kjer se je znašla pozneje ovita z vročo glavo v mokri otirači, si ni vedela pojasniti.

Za ta prstan je dal ubogi zaljubljeni Jian svoje življenje. Obetalo se ji je strašno maščevanje tajinstvenega moža z navodili, ki je bil s pomočjo vohunke zastavil vse sile, da bi pridobil smrtne žarke za neko Mabeli neznano državo. Zaradi tega je zdaj mrzel pot oblival čelo ameriške vohunke. Saj je poznala neusmiljene metode, s katerimi zasledujejo maščevalci onemogle vohune . . .

Tedaj je trdo potrkalo na njena vrata. Planila je pokonci. Ali je že bila kazen pred vrati? Ne, ta je običajno prihajala tiho in počasi. Zaenkrat je bil samo poštni sel, ki je prinesel zavojček. S tresočimi rokami je raztrgala omot. In pred očmi se ji je zameglilo, ko je uzrla pred seboj vsebino. Bil je prstan, ki ga je neznanec snel s prsta nesrečnega Jiankejlinga . . .

Drgetajoča po vsem životu je pritisnila Mabela Grantova na skrito vzmet. Ametist se je premaknil in tajinstveni predalček v prstanu se je odprl. V odprtini je ležal zvit papirček. Divje upanje je obšlo vohunko. Ali je bila njegova dragocena vsebina prstana ušla očem sovražnikov? Ko pa je razvila papirček, je omahnila onemogla na zglavje, kajti na razvitem papirčku je čitala: Plačilo za izdajo je—smrt!

Nekaj minut je ležala Mabela na postelji. Zavedla se je, da je obdana od sovražnikov, ki ji strežejo po svobodi in življenju. Edini izhod je bil v naglem begu. Če bi se ji posrečilo priti v Južno Ameriko in tam začeti življenje pod novim, izmišljenim imenom, bi se morda še izvila. In njena silna volja je zbrala v trenutku veliko energijo. Ne, tako lahko ne boste dobili Mabele Grantove, drzne vohunke, v svoje roke!

Zgrabila je skupaj svoje reči in si je čestitala, da je bilo njeno življenje tako urejeno, da je mogla prav tako hitro izginiti s pozorišča, kakor se je pojavila na njem.

Ko je prišla na peron, se je čutila olajšano. Beg se ji je že napol posrečil. Še neznane daljave! Srečno naključje je hotelo, da jo je srečal profesor Ivanov na postaji. Spremil je, kakor ji je povedal, svojo mater na vlak, kajti bil je dober sin. "In vi, miss Mabela, kam potujete?" je vprašal Američanko. Njegove tople oči so se globoko zazrle v njene.

"Samo kratek izlet na jug!" je odvrnila Mabela, ki je v tem trenutku čutila vso bridkost nenadnega slovesa, kajti profesor Ivanov se je že na moč približal njenemu srcu.

"Nu, je že tako, ljudje morajo časih izpremeniti zrak," je menil Ivanov. Potem ji je izročil krasen šop vrtnic, s katerimi mu je še dolgo mahala skozi okno vagona. Ko je zapuščal postajo, mu je igral okoli usten svojevrsten nasmeh.

Nekaj tednov po tem dogodku so poročali listi, da je neka evropska velesila kupila skrivnostne smrtne žarke, ki ji podeljujejo absolutno nadmočno vlogo v primeru vojne. V vseh znanstvenih krogih so govorili samo o tej stvari. Ko so vprašali profesorja Ivanova, kako se je moglo to zgoditi, je skomignil z rameni. Bil je pač ravnodušen človek. Stvar ga ni niti od daleč zanimala, kajti bil je samo biolog in pacifist.

Lekarniški delavci dobili pogodbo

San Francisco, Cal. — Unija lekarniških delavcev je podpisala dogovor z zvezo delodajalcev, ki posedujejo 106 lekarn v tem mestu. Med temi so tudi lekarne verižnih kompanij. Dogovor določa osemurnik, 48 ur dela v tednu, plačo in pol za čezurno delo, priznanje unije in zaprto delavnico. Minimalna plača je $165 na mesec in vsak delavec dobi dva tedna počitnic na leto s plačo. Vse sporne slučaje, ki se pojavijo med unijo in delodajalci, rešuje arbitražni odbor, v katerem imata obe stranki enako število zastopnikov.

Veliki profiti telegrafskega trusta

New York. — Pravkar objavljeno poročilo kaže, da je imela American Telephone & Telegraph Co. v dobi dvanajstih mesecev $195,504,204 čistega profita. Vsota v tem času izplačanih dividend je znašala $165,435,853. Letna plača W. S. Gifforda, predsednika te kompanije, je $200,000, v tej vsoti pa ni uključen bonus.

Stavka proti mizerni plači

New York. — Pri Efficient Letter Co., Inc., je zastavkalo 70 delavcev proti mizerni plači, ki znaša od $6 do $12 na teden. Zahtevajo tudi priznanje unije United Professional & Office Workers, v kateri so 100% organizirani.

Evropski delavci za spravo v Ameriki

Enotnost ameriškega delavstva važna za ves svet, pravi Francoz

Washington — (FP) — Enotnost ameriškega delavstva ni le važna za Ameriko, marveč za ves svet, pravi francoski delavski vodja in državni poslanec Alfred Costes, ki se te dni mudi v Washingtonu.

Costes in z njim vred evropsko delavstvo gleda na potrebo enotnosti v ameriških delavskih vrstah s stališča vojne nevarnosti, ki je v Evropi zelo velika. On je mnenja, da bi sodelovanje osmih milijonov organiziranih ameriških delavcev v Mednarodni federaciji strokovnih unij imelo velik vpliv za preprečenje vojne.

On pravi, da prihaja največja vojna nevarnost od držav, v katerih je delavsko gibanje najšibkejše, ali pa sploh ne obstoji, na primer v fašističnih državah. Sploh se države nagibajo k vojni v isti proporciji kakor je njih delavsko gibanje močno ali šibko.

Ko je bil Costes vprašan, na kakšni podlagi lahko pride do enotnosti v ameriških delavskih vrstah, je odgovoril, da se mora forma unionizma ravnati v vsaki deželi po njenih razmerah. Rekel je, da se je v Franciji izkazala industrijska forma za najuspešnejšo. On je predsednik francoskih kovinarjev, najmočnejše unije v Franciji z 250,000 člani. Je tudi član smerničnega odbora Francoske delavske federacije. V Washingtonu je konferiral z voditelji kovinarskih unij Ameriške delavske federacije. Pričakuje se, da bo govoril tudi z Johnom Lewisom, vodjem CIO.

Avtni mehaniki dobili koncesije

Delodajalci priznali unijo po kratki stavki

New Kensington, Pa. — (FP) — Prva unija svoje vrste v dolini Allegheny — unija avtnih mehanikov — je izvojevala priznanje in več drugih koncesij od Allegheny Valley Automotive Trades Assn., organizacije delodajalcev.

Dva tedna trajajoča stavka je prisilila delodajalce na kapitulacijo. Prej so govorili, da se ne bodo podali in da ne bodo nikdar priznali unije, ko so pa videli, da je stvar resna, da mehaniki ne bodo odnehali v boju za priznanje, so se premislili in podpisali pogodbo, ki določa zaprto delavnico. Unija je bila priznana kot predstavnica vseh delavcev pri kolektivnih pogajanjih.

Druge koncesije so plačane počitnice, dvojna plača za delo ob nedeljah in praznikih in plača in pol za čezurno delo. Delovni teden je bil skrajšan na 44 ur. Prej so morali mehaniki delati 54 do 70 ur v tednu.

CIO zahteva volitve pri Postal Telegraph Co.

Washington. — Pri zveznem delavskem odboru je CIO vložil prošnjo v imenu American Radio Telegraphista Association za unijske volitve pri Postal Telegraph Co., ki uposluje 17,000 delavcev. CIO je vložil peticijo pri delavskem odboru po treh mesecih organizatorične kampanje pri tej družbi, ki ima v nekaterih mestih in treh državah že pogodbo z unijo.

Gibanje za enotnost delavstva na severozapadu

Portland, Ore. — Razdvajalci organiziranega delavstva na severozapadu, ki so pod vodstvom notoričnega unijskega carja in raketirja Daveja Becka, so med članstvom ADF in CIO naleteli na velik odpor. Članstvo obeh frakcij se je pričelo združevati proti "beckizmu" in je v osmih mestih ob Pacifiku že ustanovilo enotnostne delavske svete. Ti so bili ustanovljeni v Aberdeenu, Everettu, Bellinghamu, Longviewu, Portlandu, Seattlu, Vancouverju, B. C., in Wuanu, Ore. Program teh svetov vključuje točke proti razdvajanju delavstva, organiziranje neorganiziranih in obramba unijske demokracije. Dave Back je med delavstvom že popolnoma diskreditiran, toda se vzdržuje na površju in razbija unije s svojimi pobojniki.

—Federated Pictures.

Od leve proti desni: Philip Murray, direktor CIO; David Dubinsky, predsednik unije International Ladies Garment Workers, in Sidney Hillman, predsednik Amalgamated Clothing Workers.

IZ PRIMORJA

DROBNE VESTI IZ PRIMORJA

Col. — Albina Hlede (53 let) in Karel Škorjanc (58 let), doma iz Sv. Florijana, sta tajno kuhala žganje. Pri preiskavi so dobili precej žganja, ki so jim ga zaplenili. Sedaj pa jima je sodišče še prisodilo 3 mesece zapora in 1000 lir denarne kazni. Škorjancu je bila prisojena kazen pogojno.

Gorica. — Goriške turistične organizacije bodo imele poseben sestanek, na katerem bodo razmotrivale možnosti večjih turističnih stikov med Jugoslavijo in Italijo. Tega sestanka se bodo udeležili zastopniki turističnih organizacij iz Gorice, Vidma, Trsta, Reke, Pule, Zadra in posebno še zastopniki komisarijata Postojnske jame. Razmotrivali bodo o možnosti zveze tudi po morju in po zraku. Kasneje se bo sestala posebna komisija obeh držav.

Kanal. — V Kanalu so imeli veliko manifestacijo, ki se je vršila radi propagande turizma v kanalskih hribih. Vršila se je seveda tudi povorka z vozovi, dalje tekma v balincanju in imeli so govore, kjer so pošiljali pozdrave dučeju, kateremu se morajo že naprej zahvaliti, ker bo prišlo v te kraje mnogo turistov.

Komen. — V veliki nevihti je udarila strela v bližini Komna v posojilnico in hranilnico. Napravila je, vsled požara, ki je nastal, škode za kakih 3,000 lir. V času, ko se je to zgodilo, je bil v hiši 57 letni "kolon" Josip Dugalin z družino. Posrečilo se mu je odnesti zdravo kožo.

Piran. — Dne 4. okt. se je vršila v Piranu manifestacija mladih fašistov. Prirejena je bila posebna povorka, katere so se morale udeležiti mlade fašistke iz zgornje Istre, Pule, Malega Lošinja, Kopra, Poreča, Buj, Vižinade, Vižinjana itd. Poleg tega so bile prirejene simbolične ritmične vaje, ki so kazale osvoboditev Istre.

Šturje. — Marijo Valič, star 12 let, je našel projektil, ki je ostal iz svetovne vojne. Ta mu je eksplodiral in ga precej nevarno ranil. Takojšnja zdravniška pomoč ga je spravila izven nevarnosti.

Tilment. — Ob Tilmentu bodo pričeli graditi velikansko grobnico, v katero bodo spravili 30,000 ostankov nemških vojakov, ki so padli na tej fronti v času svetovne vojne. Grobnica bo stala 2 milijona lir in jo bodo delali dve leti. Denar za to so nabrali v obliki prostovoljnih prispevkov v Nemčiji.

Žrtev omreženja mora pustiti unijsko službo

San Francisco. — Robert J. Fitzgerald, žrtev omreženja v znanem modestovskem procesu, je dobil ukaz od državne pomilostitvene komisije, da mora pustiti tajništvo Marine Firemen's unije, ali pa bo odgnan nazaj v sanquentinsko ječo. On je bil nedavno pogojno pomiloščen, nakar so ga mornarji takoj izvolili za svojega tajnika. Unija pravi, da bo vprašala za injunkcijo proti državni parolni komisiji, ako ne umakne svojega odloka.

Državna regulacija premogovne industrije

Harrisburg, Pa. — Ustanovitev državne komisije, ki naj bi regulirala industrijo trdega premoga, je bila priporočena v poročilu governerju po članih posebnega odbora, kar naj bi postavilo to industrijo spet na trdne noge. Država naj bi najprej prevzela premogovnike, ki jih nočejo obratovati privatne kompanije. V teh naj bi delali rudarji, ki se zdaj bavijo z "butleganjem" premoga, država pa naj bi regulirala cene in stroške ter določila kvoto produkcije po okrajih in distriktih. Odbor naglaša v svojem poročilu, da je vladno lastništvo in obratovanje premogovnikov končna rešitev problema, toda zdaj stvar še ni izvedljiva.

Politiki in njihovi zdravniki

Zanimivosti iz življenja državnikov

Ko je dr. Schweninger ozdravil prvega nemškega kancelarja Bismarcka težke bolezni, je Bismarck dejal: "Ta mož je odločil usodo Evrope!" Tako visoko je cenil pomen zdravnika za svetovno politiko.

Monsignor Milani, papežev telesni zdravnik, je jezuitski pater, ki izdaja že s temno rjavo barvo svojega obraza, da je planinec. Morda je to eden izmed vzrokov, da si ga je papež Pij XI., ki je sam navdušen planinec, izbral za svojega zdravnika.

Mussolini, ki pazi zelo na svoje zdravje, se daje vsak teden vsaj enkrat skrbno preiskati po dr. Reattiju, ki je njegov prijatelj še iz vojnih let. V strelskem jarku sta se oba moža seznanila. Zdravnik je Mussolinija zaklical: "Skloni se!", ko je nekoč prižvižgal šrapnel "Odtlej mi je še nekolikokrat rešil življenje," dodaja rimski diktator, kadar pripoveduje to zgodbo.

Nad zdravjem britskega kralja čuva stalno šest zdravnikov. Sir Dawson, ki je v svojih mlajših letih zdravil tudi kralja Edvarda VII., vodi ta zdravniški svet. Ko je Jurij V. l. 1931 ozdravel po težki hripi, je svojega zdravnika dvignil v plemiški stan. Dr. Dawson, ki je tudi član britske Medicinske akademije, je postal znan po svojih razpravah o poklicnih boleznih waleških rudarjev. Gotovo je nenavaden primer, da je telesni zdravnik mogočnega kralja obenem specialist za trpljenja težkih delavcev.

Posebno požrtvovalno je delovanje dr. Rossa McIntirea, ki mu je edini pacient predsednik Roosevelt. L. 1921 je postal Roosevelt, kakor znano, žrtev otroške paralize. Dolge dni je visel med življenjem in smrtjo in ko je prestal najhujše, zdravniki niso verjeli, da se bo še kdaj mogel vrniti v javno življenje. Samo McIntire je bil drugačnega mnenja. Obvezal se je, da je bolnika polagoma spravil do tega, da bo mogel rabiti svoje ude. Njegove posebne telovadne vaje, stroga dieta in točen razpored za vežbanje, ki ga je sestavil, so Roosevelta, ki je bil na videz pohabljen za vse življenje, spravili spet na noge. "Brez njega bi nikoli ne postal ameriški državni predsednik!" trdi Roosevelt o svojem zdravniku.

Stalin nima posebnega zdravnika. Je preveč nezaupen, da bi se zanašal samo na diagnoze enega zdravnika. Kadar oboli, ga zdravijo razni zdravniki leningrajske akademije. Vemo pa, da so tudi razne inostrane zdravnike že poklicali k bolniški postelji ruskega diktatorja, tako Šveda Olivercrona in Dunajčana prof. Eppingerja. Stalin je podvržen posebno angini.

Državnega kancelarja Hitlerja zdravi sloviti berlinski laringolog von Eyken, za njegovo splošno zdravstveno stanje pa je odgovoren prof. Sauerbruch, ki je zdravil tudi Hindenburga in ki ga često pozovejo na švedski dvor. Tudi prof. Bier, ki je bil že davno pred l. 1933 Hitlerjev pristaš, pride včasih h kancelarju v Berchtesgaden. Prof. Bier je svoječasno zdravil socialno demokratskega državnega predsednika Eberta.

Zdravstveni svetovalec francoskega državnega predsednika Lebruna je bordeauški senator prof. Portmann, ki politično nikakor ni predsednikov prijatelj. Čangkajšek je izročil skrb za svoje telesno zdravje bivšemu generalu. Čangkajškov namestnik Kung pa je potoval v Prago, da se je dal pregledati po praškem internistu Nonnebruchu.

Kemal Ataturk, ki je na svoje vseučilišče v Ankaro pozval evropske kapacitete, zaupa sam bolj majhnemu anatolskemu podeželskemu zdravniku, ki mu prebivalstvo pripisuje čudežne sile. Getulio Varga, brazilski državni predsednik, pa sploh ne potrebuje zdravnika, ker je bil zdravnik prej sam in si recepte, kadar oboli, tudi sam piše.

—Federated Pictures.

Sorodniki rudarjev pred premogovnikom v Mulgi, Ala., po eksploziji, ki je ubila 33 rudarjev.

—Federated Pictures.

Skupina članic Kitajskega rdečega križa v Šanghaju.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s epilogom—Poslovenil Vladimir Levstik

Ali verjameš: nihče se tu ne upa reči ali pomisliti na to, da bi prišel k Agrafeni Aleksandrovni s slabim namenom; samo svojega starca imam, nanj sem priklenjena in njemu prodana, satan naju je poročil, zato pa — nihče drugi. A ko sem pogledala tebe, sem se namenila: njega pogoltnem. Pogoltnem ga in se bom smejala. Vidiš, kakšna hudobna psica sem, ti pa si me imenoval svojo sestro! Glej, zdaj je prišel tisti moj zapeljivec, tu zdaj sedim in čakam vesti. Ali pa veš, kaj mi je bil ta zapeljivec? Pet let bo tega, kar me je Kuzma pripeljal semkaj — in tako sem sedela, šibka in neumna, in se skrivala pred ljudmi, da bi me ne videli in ne slišali, sedela sem in ihtela, po vse noči nisem spala — in sem ugibala: 'Le kje je neki zdaj moj zapeljivec? Gotovo se s kako drugo norčuje iz mene. Oh, samo da bi ga še kdaj videla in srečala: ali bi mu poplačala!' Ponoči v temi sem ihtela v blazino in premišljevala vse to, nalašč sem si trgala srce in ga tešila z zlobo. 'Ali mu bom poplačala, ali mu bom poplačala!' — tako sem časih kar zakričala v temo in kadar sem se mahoma spomnila, da mu jaz ne bom ničesar storila, on pa se zdaj norčuje iz mene ali me je morda že čisto pozabil in se me niti več ne spominja, tedaj sem se vrgla s postelje na tla, topeč se v onemoglih solzah, in se tresla in drgetala do zore. Zjutraj sem vstala bolj hudobna od psice, ves svet bi bila požrla — in potlej, kaj misliš: jela sem kopičiti denar, postala sem neusmiljena, odebelila sem se — ali meniš, da sem se tudi izpametovala?

O ne, nihče v vsem vesoljstvu tega ne vidi in ne ve, a kadar se spusti nočni mrak, ležim časih prav tako kakor pred petimi leti, ko sem bila še dekletce, in škripljem z zobmi in plakam vso noč: 'Ali ga bom, ali ga bom!' si obetam v mislih. Ali si slišal vse to? Nu, po tem takem me zdaj razumeš: pred mesecem dni dobim mahoma to pismo: da je na poti k meni, da je ovdovel in se hoče videti z menoj. Kar dih mi je zastal, o Gospod, in zdajci mi je prišlo na um: če pride in mi požvižga ter me pokliče, se splazim k njemu kakor tepena in skesana psička! Tako mislim in sama sebi ne morem verjeti: 'Ali sem podla ali nisem podla, ali bom stekla k njemu ali ne bom?' In taka togota me je držala ves ta mesec, da je bilo še huje nego pred petimi leti. Ali zdaj vidiš, Aljoša, kakšna besna divja ženska sem — povedala sem ti vse po pravici! Z Mitjo sem se zabavala, samo da ne bi stekla k onemu. Molči, Rakitka, tebi ne pristoji, da bi me sodil, saj nisem govorila s teboj. Zdajle, dokler nista vidva prišla, sem čakala in premišljevala in iskala rešitve svoji usodi; nikoli ne bosta zvedela, kako mi je bilo pri srcu. Ne, Aljoša, reci svoji gospodični, naj ne bo huda zaradi tega, kar je bilo predvčerajšnjim! . . . Nihče na vsem svetu ne ve, kako mi je zdaj, in tudi ne more vedeti . . . Nemara da vzamem danes nož seboj, nisem se še odločila . . ."

In ko je izrekla to "žalostno" besedo, se Grušenjka zdajci ni mogla več premagati; ne da bi dokončala stavek, si je zakrila obraz z rokami, vrgla se na divan in kakor majhno dete zaihtela v blazine. Aljoša je vstal s svojega sedeža in stopil k Rakitinu.

"Miša," je izpregovoril, ne jezi se. Razžalila te je, toda ne jezi se. Ali si jo slišal, kako govori? Ne gre, da bi toliko zahteval od človekove duše, treba je biti bolj usmiljen . . ."

Aljoša je bil rekel to v neudržnem izbruhu srca. Moral si je dati duška pa se je obrnil k Rakitinu. Da ni bilo Rakitina, bi bil jel vzklikati sam zase. Toda Rakitin ga je porogljivo pogledal in Aljoša je zdajci utihnil.

"S tvojim starcem so te nabasali in s svojim starcem si zdaj ustrelil name, Aljošenka, človeček božji," je izpregovoril Rakitin s sovražnim nasmeškom.

"Ne smej se, Rakitin, ne posmehuj se, ne govori o pokojniku: on je višji od vseh, ki so kdaj živeli na zemlji!" je vzkliknil Aljoša z jokom v glasu. "Nisem se vzdignil, da bi govoril s teboj kot sodnik, ampak kot poslednji izmed obtožencev. Kdo sem jaz pred njo? Prišel sem k njej, da se pogubim, češ: 'Naj bo, le naj bo!' — tako sem mislil v svoji malodušnosti, ona pa je po petih letih muke, kakor hitro je prišel prvi človek in ji je rekel odkritosrčno besede, vse odpustila, vse pozabila in zdaj plaka! Njen zapeljivec se je vrnil in jo kliče, ona pa mu odpušča vse in v radosti hiti k njem in ne bo vzela noža s seboj, ne bo ga vzela! Ne, jaz nisem tak. Ne vem, ali si ti takšen, Miša, a jaz nisem takšen. Šele danes, prav zdajle, sem dobil ta pouk . . . Ona je z ljubeznijo višja od naju dveh . . . Ali si že kdaj poprej slišal od nje to, kar je zdaj povedala? Ne, nisi slišal; če bi bil slišal, bi že zdavnaj vse razumel . . . in tudi ona druga, ki je bila predvčerajšnjim razžaljena, tudi ta naj ji oprosti! In oprostila ji bo, ko zve . . . in zvedela bo . . . Ta duša še ni našla miru, treba ji je prizanašati . . . v tej duši se morda skriva zaklad . . ."

Aljoša je umolknil, zakaj dih mu je zastal. Rakitin ga je vzlic vsej svoji zlobni jezi začudeno gledal. Od tihega Aljoše se nikoli ne bi bil nadejal tako vznesenega govora.

"Glej ga, advokata! Pa ne da bi se bil zaljubil vanjo, kaj? Agrafena Aleksandrovna, naš postnik se je bogme zaljubil vate. Premagala si ga!" je kriknil s predrznim smehom.

Grušenjka je vzdignila glavo z blazine in se ozrla na Aljošo; na njenem obrazu, ki je bil naglo zabuhnil od pravkaršnjih solz, je zasijal ganjen smehljaj.

"Pusti ga, Aljoša, angel ti moj, saj vidiš, kakšen je, baš pravega si se lotil. Jaz, Mihail Osipovič," se je obrnila k Rakitinu, "sem te že hotela prositi odpuščanja, ker sem te ozmerjala, a zdaj te spet ne maram. Aljoša, pojdi k meni, sedi semkaj," ga je vabila z radostnim nasmehom, "takole, vidiš, semkajle sedi pa mi povej (prijela ga je za roko, z nasmeškom mu pogledujoč v obraz) — povej mi: ali ljubim onega ali ne? Svojega zapeljivca: ali ga ljubim ali ne? Do vajinega prihoda sem ležala tukaj v temi in ves čas izpraševala srce: ali ljubim onega ali ga ne ljubim? Odreši me, Aljoša, čas je prišel; kakor ti odločiš, tako naj bo. Ali naj mu odpustim ali ne?"

"Saj si mu že odpustila," je smehljaje se odvrnil Aljoša.

"Pa sem mu res odpustila," je zamišljeno rekla Grušenjka. "Oh, to podlo srce! To moje podlo srce!" je zdajci pograbila čašo z mize, izpila jo na dušek, vzdignila jo in jo z razmahom treščila ob tla. Čaša se je razbila in zaženketala. Okrutna črtica je blisnila v njenem nasmehu.

"A morda mu vendar še nisem odpustila," je izpregovorila nekam grozeče in pobesila oči v tla, kakor da govori sama s seboj. "Morda se srce šele pripravlja na to, da bi odpustilo. Treba se bo še boriti z njim. Vidiš, Aljoša, v teh petih letih sem se strašno zaljubila v svoje solze . . . Kdo ve, nemara sem vzljubila samo svoje ponižanje, njega pa vobče ne!"

"Nu, jaz ne bi hotel biti v njegovi koži!" je siknil Rakitin.

"Saj tudi ne boš, Rakitka, nikoli ne boš v njegovi koži. Copate mi boš šival Rakitka, vidiš, za tako delo te bom porabila, a take, kakršna sem jaz, ne boš videl nikoli . . . Pa tudi on je morda ne bo videl . . ."

"On? Zakaj si se potlej nališpala?" je strupeno podražil Rakitin.

(Dalje prihodnjič.)

Tisa je pripovedovala

Bil je večer, tih, lep večer. Milijon zvezd je že bilo posejanih po nebu, milijon kresnic je sedelo tam na temnem, nepreglednem travniku—nebu in pomežikavalo zemlji, v plašč kresne noči ogrnjeni. Tam na vzhodu pa se je videlo, da bo vsak čas priplaval ščip. Nekoliko se je nocoj zakasnil, povasujoč morda kje mimogrede tam za obzorjem in za gorami.

V tivolskem gozdu so stali, kakor v tiho molitev poglobljeni velikani smrek, kostanjev, košatih bukev in grčastih gabrov, vitkih jelš, vejnatih lip in drugi. Kdo bi vse našteval v tem kresnem večeru. Tam je stala vrba žalujka, povesila je veje kakor koklja peruti, zakrivajoča pišče-ta. Zdaj pa zdaj je nekje nekaj tiho zašumelo. Morda je padel smrekov storž, morda se je spodtaknil palček—vse je mogoče nocoj. Morda je mimobežni vetrič, lahek kakor dih, zašepetal lipi ali kostanju kakšen pozdrav . . . Pod grmičjem je kresničin samec blestel kakor zubelj . . .

Na tivolskem travniku pa so plesale kresnice svoj vilin ples.

Z Rožnika grede, prijetno razpoložen, sem zadel ob praprot. Oprostil sem se uljudno in si tako za spomin odtrgal vejico ter jo zataknil za klobuk. Zakaj spoštovanja vreden je ta preostanek nekdanjega kolosa, ki je danes takorekoč pravljično ime, a pod zemljo ga iz globokih rovov kopljejo kot črni diamant.

Ko sem stopil na parobek gozda, se mi je noga nehote ustavila. Zazdelo se mi je, kakor bi me nekdo poklical. Prisluhnem. . . . Res je, da sem na Rožniku počastil kresni večer s kapljico dobrega iz vinskih goric, ki razveže misli in srce, a da bi me on poklical? . . . Ne, to ne more biti. V kapljici še ni jezika, jezik je le v tisočetisočih kapljicah, ako združene nastopijo govorniško tribuno na človeškem jeziku.

Ogledam se. In zopet je bilo kakor bi reklo:

"Sedi!"

Tam je stala tisa. Temnozelena, ponosna, skrivnostna . . . Brez volje sem usmeril korake k nji, h klopici, ki je stala tisi nasproti.

"Kaj si me ti, nenevadno drevo, skromno sicer, z gostim temnozelenim igličevjem, z vejevjem kakor slabo napeti lok, rastoče iz dvojnega debla, vilicam podobnega, ožuljenega kakor dlan delovnega človeka, poklicalo? Ti, tisa, ostanek predpotopnih pragozdov?"

"Sedi," je bil odgovor.

Sedel sem, le tako na pol se zavedujoč, da poslušam ukaz drevesa.

Tam na vzhodu se je zdajci pojavilo krvavordeče čelo polnega ščipa, nekako previdno pokukalo izza obzorja kakor človek, ki nekaj skrivoma opazuje, se vzpenjalo polagoma vedno višje . . . in ko je polni ščip videl, da je vse v redu, je, kakor bi poskočil, ves zardel, vzplaval na nebo.

"Pozdravljena," sem slišal izza vejevja tise pozdrav.

"Koga pozdravljaš," sem rekel v mislih. Tisa je slišala, zakaj elektromagnetični valovi možgan so se je dotaknili.

"Luno, mojo staro, staro znanko," je rekla tisa.

"No, no," sem oporekal, "tako stara, stara znanka pa tudi ne bo. Premlada si še za to!"

"O poznava se, ko je še tu okrog bila neke vrste tajga. Njena svetloba je mogla k meni le kradoma skozi vejevje košatega drevja. Skupaj sva gledali jezdece Džingis Chana, ko so napajali svoje konje pri viru, ki ga zdaj več ni, ali je bil blizu tam kjer zdaj ti sediš."

"Ne norčuj se, tisa," sem rekel. "Vem, kresni večer je nocoj in tudi vino tam na Rožniku je bilo prijetno, vem, da se lahko pripovedujejo pravljice. Ali pa veš, da so jezdeci Džingis Chana razsajali tu okrog nekako pred 600 leti?"

"Kaj bi ne vedela," se je nasmehnila tisa. "Bila sem takrat še sicer majhno drevesce, tako nekako en meter visoko. Konj nekega Mongola mi je odgrizel vršiček in zato, kakor vidiš, imam samo nekako en meter debla, potem pa iz njega rasteta dve kakor bi bile vilice."

"A te ni bolelo," sem rekel kar tako, da bi vsaj nekoliko dišalo po sočustvu.

"Kaznovala sem ga zato," je rekla brezbrižno tisa.

"Kaznovala?" sem se začudil. "Konja? Ti, tisa?"

"Da, jaz," je rekla z glasom, da sem kar verjel. Vendar sem vprašal:

"Kako?"

"Vsak, kdor grize moje veje, je zapisan smrti. To je moje orožje. Če ne verjameš, poskusi!"

Vščipnil sem se v bedro, če morda ne sanjam. Ne, buden sem. Torej je res nocoj kresni večer in . . . pogovarjamo se.

"Videti ni, da bi bila tako stara," sem rekel. Saj meriš, če tako na oko prav presodim, komaj kakšnih deset metrov. Poglej smreke? So tudi igličasta drevesa, pa nimajo niti petdeset let. Res je sicer, da si ti, tisa, najlepše igličasto drevo in se v lepoti s teboj ne more kosati ne jelka, ne smreka, niti mecesen. Ali to so napram tebi velikani."

"Človeška starost je v svoji mladosti napram času še vedno nevedna," je rekla tisa. "Zato ti ne zamerim, zakaj v resnici si še mlad Vkljub človeškim računom in križem na tvojih ramah, mladost pa ne zmore poseči v vse resnice, ki so dejstvo bili dni. Me tise smo res igličasta drevesa, ali iz vrst konifer, torej vrste nekdanjih predpotopnih velikanov. Naš les je trpežen, je brez smole, dočim, kakor veš, vsebuje les drugega igličastega drevja smolo. Rabili so nas v strugarstvu in v rezbarstvu. Rabijo nas sicer še zdaj, ali zdaj smo že bolj redke. Me tise smo, kakor sem rekla, sorodnice, ali potomke ogromnih pragozdov in pragozdnih velikanov, ki vam, ljudem, danes dajejo premog. Trbovlje so bile nekoč pragozdovi dreves, preslic, praproti in tis in tem sorodnih. Ko pa je zemlja v svoji mladostni razposajenosti nekoč zapirovala, zaplesala, se je vse prevrnilo. Nekdanji gozdovi so zdaj rudniki in te pragozdove kopljete zdaj zopet na dan, ali v obliki črnega diamanta-premoga. Koniferski, presličin in praprotin "jaz" vstaja iz davnih dob in služi človeku, dasi, moram pristaviti, tega ne zasluži."

"Kaj pa imaš proti človeku, tisa," sem rekel.

"Nič. Samo konštatiram, da se ni iz vekov veke nič spremenil. Zunanjo obliko je nekoliko izbrusil, razum se je sicer zelo razširil, vendar zelo malo v simbol besede 'človek', ki si jo svoji kot svoje ime. Od pamtiveka je porabljal naš les za izdelavo orožja in za druge vojaške priprave, da je lažje klal svojega sočloveka. Potreba po orožju za človeške morije je bila že takrat ravnotako velika kakor je danes, ko ste v to svrho postavili celo municijske in kemične tovarne. Danes, kajpada, več ne potrebujete tisja, tisovih gozdov, ker vam te tovarne dajejo vsega več in celo še v strašnejši obliki, kakor so dajali gozdovi tis, tisje."

"In iz protesta tise niste več hotele tvoriti svojih gozdov," sem se ponorčeval.

"Rekla sem že, da je bila v naših časih potreba po orožju enako velika kakor zdaj, ali takrat še človek ni imel municijskih in kemičnih tovarn. Zato pa je neusmiljeno sekal tisje—tako so se namreč gozdovi tis imenovali—rasti pa tako hitro, kajpada, nismo mogle. Zato tisja ni več, propadle pa še zato vseeno nismo. Še v srednjem veku so bili celi gozdovi tis, posebno, kakor je pred kratkim opisal kustos sarajevskega muzeja K. Maly v svoji studiji, so bili v Herceg-Bosni celi pragozdovi tis in še zdaj spadajo med najlepše spomenike bosanske flore. Tudi številna imena spominjajo na tisje, kakor Tisovik, Tisovaća, Tisovi, Tisovica. Torej, kakor vidiš, so bili v teh krajih celi gozdovi tis, tisje. V Pepeljarima pri Begovem Hanu sta dve stari tisi, deblo katere obsega 3.42 metrov, druge pa 2.80 metrov. Najlepša tisa, prava krasotica pa raste v Bukovem Dolu v področju reke Krivaja. Njeno deblo je visoko 14 metrov, a samo krona njena je visoka 10 metrov. Premer debla pa ima 100 centimetrov. Kakor sem rekla, smo me, tise, ostanki neke vrste konifer. Naš les je kakor nalašč tako trd, da tekmuje nekako z jeklom in železom."

Trenutek sva oba molčala, zakaj preveč je bilo za moje možgane vse to razodetje. Nato sem pa rekel:

"Veliko si morala videti v svojem življenju, če že pomniš jezdece Džingis Chana."

"Kdo bi vse naštel," je rekla tisa. "V knjigah imaš vse zapisano, ne sicer točno kakor je bilo v resnici, ker tega pač človek ne more zapisati, ali vsaj v glavnem. Videla sem križarske vojne, videla sem verske boje, ko so se ljudje klali zato, kdo pravilnejše moli Boga, videla Valjhuna, ki je z mečem in križem zlomil zadnjega Slovenca tam v trdnjavi Črni prsti nad Bohinjem, kateremu je pesnik Prešeren zapisal lep pomenik v pesmi "Krst pri Savici." Videla sem vstajenje Ilirije, kongres treh cesarjev, Celjske grofe, ki so strašili Habsburžane, kmečke punte z Matijem Gubcem, ko je slovenski kmet iskal svobodo . . . Polno zgodb je šlo mimo mene."

"Pri nas te smatrajo za mrtvaško drevo," sem pretrgal pripovedovanje tisino.

"Da," je odgovorila. "Pa ne zato, ker so iz mojega lesa delali smrtonosno orožje, ampak ker je naše listje-igličje, kakor vidiš, podobno mrtvaški palmovi veji. V Bosni pa smo v veliki časti. Tam verujejo, da varuje tisa ljudi pred hudobnimi duhovi, pred boleznimi in drugimi nesrečami . . . Poglej, skrivnostne smo vsekakor, zakaj naša krošnja je stožasta!—Nisem mar kakor skrivnostni stožec, molčeč in spoštovanje vzbujajoč?"

"V tebi je res, kakor vidim in čujem, vse odporno in žilavo. Dosežeš bajeslovno starost. Gotovo ti je tudi znano, kako je prav za prav z nami Slovenci? Ali smo bili narod kdaj in kako?"

Slišal sem kako se je tisa nasmehnila in rekla:

"Razumem tvoje vprašanje. Vi se nekako bojite priznati in trditi, da ste narod, da ste bili narod in sicer narod Slovenov, Slovencev, ime katerega nosite še samo vi in ste starejši od vseh drugih tudi slovanskih narodov tu na jugu."

"Ne vem, če bo to točno," sem segel v besedo.

"Kako ne? Že stari Rimljani v letih 510 po Kristu so govorili o vas in vas takrat imenovali Venedae kot o samostojnem narodu. Živeli ste med Alpami in Črnim morjem. Prišli ste izza Karpatov, izrinili Hune in zasedli vse kraje, kakor sem že rekla, med Alpami in Črnim morjem. Imeli ste tudi v ranem srednjem veku svoje države brez cesarja ali kralja, s starostami. Vi ste bili že takrat najbolj ali točno povedano, edini demokratičen narod. Bila je samostojna kneževina Karantinja in Panonija. V eni ste ustoličevali kneze, pozneje res že tuje, ali Koceljeva kneževina je v častnem spominu vaše zgodovine, da ne govorim o veliki državi s kraljem Samo. Ti dve kneževini sta bili prvi, ki so jih ustanovili priseljeni Slovenci na ozemlju med Alpami in Črnim morjem."

"Kako pa je potem s Srbi, Hrvati in Bolgari? Saj nam tudi rad kdo pove, da smo planinski Hrvati?"

"To vse zato, kakor sem rekla, ker se bojite samega sebe priznati in pogledati zgodovini v obraz. Vi Slovenci ste preostanek najstarejšega slovenskega ljudstva—naroda, to priča, kakor sem že rekla, tudi vaše nespremenjeno ime in tudi še obstoja pokrajina Slavonija, Čehi pa pravijo Slovakom celo 'Slovenci'. Pozneje še le so se vrinili Hrvati in Srbi. Hrvati so gotsko in ne slovensko ljudstvo. Nekateri hrvaški učenjaki, ki so pogledali globje v zgodovino, to sami trde in pišejo. Srbi so pa prišli s Kavkaza in so to nekaki Sarmati."

"In vendar govorijo precej slovenskemu jeziku podoben jezik," sem se čudil.

"Pri preseljevanju, ki je kajpada trajalo več sto let, ker se beseda izreče hitreje, kakor se pa nekaj izvrši, so se Hrvati in Sarmati mudili na ozemlju sedanje Ukrajine, kjer je živelo slovensko ljudstvo kakor še živi danes. V stiku z njim so se medsebojno ženili in tako nekako poslovenili, ali točno povedano svojo govorico mešali s slovensko. Prišedši tako med Slovence, je iz te mešanice nastal nekoliko drugačen jezik kakor ste ga takrat govorili Slovenci in ki je danes srbohrvaščina. To vidite, če primerjate korene slovenskega jezika s takozvano staroslovenščino in ruščino. Kje je več bližine, v slovenskem ali v srbohrvaškem jeziku?"

"V slovenskem," sem rekel.

"No, torej, znamenje, da je tako kakor sem rekla: Vi ste ostanek najstarejšega slovenskega ljudstva—naroda—vse drugo je prišlo pozneje. Ne bojte se tega in bodite ponosni."

"A Bolgari?"

"Bolgari? Ko so mongolski jezdeci Džingis Chanovi zavr mali bojarsko Rusijo, je ljudst živeče v stepah Bolge tam Volgi, zbežalo v Evropo in vzemalo z ognjem in mečem, moram reči, kraje Slovencev t se končno ustavilo v današnj krajih, ki imajo zdaj ime njih, to je po ljudeh iz Bol Bolgari. V nekdanji Dakiji bili Slovenci, in Rumuni, ki zdaj v teh krajih, imajo še v slovenskih besed v svojem lati skem jeziku. Bolgari pa so poženili s slovenskimi ženskam a ker so se bavili samo z lov in vojnami, so matere z otro pač govorile svoj jezik, slove ski, a očetje so se prilagodev temu jeziku in je nastala mes nica slovenskega in mongolsk ga narečja, ki se ji zdaj pra bolgarski jezik."

(Konec prihodnjič.)

SLOVENSKA NARODNA PO PORNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za kori ter potrebno agitacijo svoj društev in članstva in za prop gando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih po pornih organizacij. Vsaka o ganizacija ima običajno sv glasilo. Torej agitatorični dop in naznanila drugih podporn organizacij in njih društev n se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste že naročili Prosv to ali Mladinski list svojem prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini d trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko pošlje svojcem v domovino.

NAROCITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	2.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je $9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vsaleč kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto .....Država .....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugi

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTV S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na delje tudi vse ustrezne pojasnila